

Oficiálně je **Natura 2000** soustava chráněných území Evropského významu k ochraně biologické rozmanitosti, která má dvě složky:

- **Evropsky významné lokality** jsou území vyhlášená k ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin podle Směrnice o stanovištích 92/43/EHS z 21.5.1992

- **Ptačí oblasti** jsou území vyhlášená k ochraně ptáků podle Směrnice o ochraně volně žijících ptáků 2009/147/EHS z 2:4.1979.

V EU se chrání 253 druhů přírodních stanovišť / biotopů (v ČR 58), 434 druhů rostlin (v ČR 16), 200 druhů živočichů (v ČR 55) a 181 druhů ptáků (v ČR 16).

Řízení Soustavy Natura 2000 orgány Evropské komise je byrokraticky konzervativní, což se projevuje nejen na Šumavě, ale i na řadě vznikajících nefunkčních území, proto převážně nebyla přijata odbornou ani širokou veřejností.

I k drobným změnám hranic EVL, jež vyplývají např. z upřesněných grafických podkladů, se EK k staví odmítavě, takže třeba změnu v řádu 0,0001 ha požaduje vysvětlit. Pokud dojde ke zhoršení stavu nebo dokonce vymizení předmětu ochrany musí členský stát zjednat nápravu (bez ohledu na finanční nebo technickou náročnost řešení) a výjimečně navrhnout náhradní lokalitu. Přesto pak členskému státu hrozí řízení o porušení práva EU (infringement) příp. spor u Evropského soudního dvora. Směrnice Rady 92/43/EHS z 21.5.1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, je nadřazena státní legislativě.

České právo vymezuje pouze evropsky významnou lokalitu, avšak EK odlišuje lokality SCI (Site of Community Importance) zařazené na evropský seznam, jež mají být vyhlášeny jako SAC (Special Area of Conservation) přesně v hranicích původní SCI, dle dokumentu EK Doc Hab 05-06-08. Soustava Natura 2000 v ČR zatím vymezila 1082 EVL (jejich počet má být rozšiřován při zjištění lokality evropsky sledovaného taxonu či stanoviště a nesmí být snižován) a 41 ptačích oblastí zatím na 14 % území ČR.

Soustava Natura 2000 vylučuje celostní pohled, neboť při požadovaném posuzování impaktu sleduje jen dopady na vlastní předmět ochrany, avšak **nesleduje trvalou udržitelnost**, kterou přijala EU, tedy i vlivy sociální a ekonomické, přičemž záměrně nesleduje ekonomické a politické zájmy. **Lokality a území EVL je potřebné převést do naší státní kategorizace ochrany přírody a tu si republikově řídit.**

Postkomunistické členské štáty Európskej únie a ich problémy s NATUROU 2000

1.7.2011

Mgr. Jozef Vojtek, Občianske združenie Matej Korvín, Rybničná 40, 831 06 Bratislava 35, Slovenská republika, telefón: +421 2 326 61 749, E-mail: ozmatejkorvin@gmail.com

A. Úvod

„Ochrana prírody“ ako slovné spojenie i pojmy z neho odvodené, napríklad „ohrozený živočích“, „vzácná rastlina“ či „územie európskeho významu“ pôsobia v civilizovanom štáte v jeho súčasnej spoločenskej atmosfére ako zaklínadlo. Jednotlivci, hospodárske subjekty alebo štáty obviňovaní niekým z poškodzovania prírody sa zvyknú správať ako uhranutí. Aj preto sa voči obvineniam tohto druhu, aj nespravodlivým, často nedokážu efektívne brániť.

Magické pôsobenie pojmu „ochrana prírody“ i pojmov príbuzných je na jednej strane dôsledkom popularity témy samotnej. Popularita ochrany prírody vyplýva z pozitívneho vzťahu kultúrne vyspelého človeka k prírode. Vyplýva však aj z častého využívania danej témy masmédiami a novinármi, presnejšie povedané novinárskymi hyenami, ochranu prírody zneužívajúcimi - na vymývanie mozgov svojich čitateľov (na Slovensku novinárov objektívne informujúcich o ochrane prírody zatiaľ nemáme).

Na strane druhej, magické pôsobenie názvu „ochrana prírody“ je v každom prípade dôsledkom neurčitosti pojmov, s ktorými sa v jestvujúcich kauzách ochrany prírody argumentuje. Konkrétnym problémom v ochrane prírody a najmä ich riešeniam vzhľadom na ich interdisciplinárny charakter a na ich rozsiahlosť a komplexnosť rozumie v skutočnosti iba mizivá menšina obyvateľstva štátu (na Slovensku je to iba niekoľko desiatok odborníkov). Tým vzniká živná pôda aj pre „enviromafiu“. V nej sa uplatňujú aj podvodníci aj vydierači.

Ak je „ochrana prírody“ iba kamuflážou skrytých hmotných, finančných alebo iných sebeckých záujmov jednotlivcov, skupín alebo dokonca iných štátov, býva to v každom prípade na úkor životnej úrovne občanov oblastí týmto spôsobom postihnutých a na úkor ich ľudskej dôstojnosti. Býva to však aj na úkor skutočnej ochrany prírody.

B. Analýza problematiky z jednotlivých hľadísk a závery

V rokoch 2003-2011 sme v Slovenskej republike v tíme zloženom z profesionálov pôsobiacich v oblasti ochrany prírody a lesníctva a pracujúcich najmä na základe osobných pohnútok skúmali z rôznych hľadísk agendu smernice o vtákoch a smernice o biotopoch v členských štátoch Európskej únie (EÚ) a chránených území vymedzených na ich základe (území NATURA 2000). Zvláštny zreteľ sme pritom brali na dopad týchto smerníc na postkomunistické členské štáty EÚ. Toto skúmanie sme uskutočnili z pozície kresťanského antropocentrizmu neprehliadajúceho nezastupiteľnú zodpovednosť človeka za stav biosféry. Na základe výsledkov tohto skúmania si dovoľujeme laickej i odbornej verejnosti predložiť nasledovné závery:

B.1. Veľkosť podielu území NATURA 2000 na ploche členského štátu EÚ

Územia NATURY 2000 vymedzené na základe smernice o vtákoch (platnej od roku 1979), čiže **chránené vtáčie územia** (CHVÚ) a smernice o biotopoch (platnej od roku 1993), čiže **územia európskeho významu** (ÚEV) mali podľa pôvodného legislatívneho zámeru tvoriť v každom členskom štáte EÚ podiel maximálne 10 % z jeho plochy. Uvedená výška podielu však do textov smerníc už premietnutá nebola. Problematika maximálneho podielu území NATURA 2000 v jednotlivých členských štátoch EÚ je v každej zo smerníc definovaná len veľmi neurčito. DG Enviro v zastúpení Európskej komisie (EK) pri rokovaníach s postkomunistickými členskými štátmi EÚ si otázku maximálneho podielu území NATURA 2000 dnes už dovoľuje vysvetľovať tak, že prírodu je potrebné chrániť tam, kde je (inými slovami - v postkomunistických členských štátoch EÚ).

V Slovenskej republike (SR) tvoria územia NATURA 2000 v roku 2011 už 34 % z jej plochy. To je prekročenie pôvodného zámeru EÚ o 240 % (!!!). V ostatných postkomunistických členských štátoch EÚ je tento podiel niekde o niečo menší, inde zasa dokonca väčší. Prístup DG Enviro k danej problematike považujeme za prekrúcanie práva v neprospech SR i iných postkomunistických štátov EÚ. Postkomunistické členské štáty EÚ túto agendu počas prístupových rokovaní s EÚ zrejme hlboko podcenili.

V dôsledku nedodržania pôvodného legislatívneho zámeru ohľadne maximálneho podielu území NATURA 2000 na ploche členského štátu EÚ sa smernica o vtákoch i smernica o biotopoch súčasťou prístupových zmlúv postkomunistických štátov s EÚ stať nemali. Postkomunistické členské štáty si po svojom vstupe do EÚ svoje politiky

v oblasti ochrany prírody mali zachovať vo svojej dovtedajšej podobe a územia NATURA 2000 nevymedzovať a nevyhlasovať.

B.2. Pokles biodiverzity v EÚ v dôsledku nesprávnej koncepcie NATURA 2000

Smernica o vtákoch a smernica o biotopoch oficiálne deklarujú, že úlohou území NATURA 2000 je prispieť k zachovaniu biodiverzity (článok 2 ods. 1 smernice o biotopoch). **Prvá inventúra druhov a biotopov NATURY 2000 z roku 2008 ale ukázala, že pokles biodiverzity v členských štátoch EÚ sa v rokoch 2001-2008 zastaviť nepodarilo** (Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu KOM (2009) 358 z 13. 7. 2009). EK a jej DG Enviro na základe tejto inventúry dospeli k stanovisku, že územia NATURA 2000 je potrebné rozšíriť a ich ochranné podmienky sprísniť. Zlyhanie koncepcie NATURA 2000 pri ochrane biodiverzity v EÚ sa však v zásade dalo očakávať. NATURA 2000 bola totiž naplánovaná ako mozaika navzájom izolovaných ostrovov. Takáto koncepcia ochrany prírody je v rozpore s klasickými i súčasnými poznatkami genetiky populácií a aj ostatných príbuzných biologických vied. Čím sú izolované populácie druhov menšie, tým je pravdepodobnosť ich genetickej i biologickej degradácie či dokonca ich vyhynutia - väčšia. Spomínané poznatky pritom nie sú nové a sú všeobecne známe už desiatky rokov.

Výsledok inventúry druhov a biotopov v EÚ z roku 2008, že totiž pokles biodiverzity v členských štátoch EÚ sa zastaviť nepodarilo, nemôže byť teda žiadnym prevapením. Znamená iba toľko, že samotná koncepcia NATURY 2000 ako systému navzájom izolovaných ostrovov je nastavená nesprávne a to je skutočným dôvodom jej neúčinnosti. Preto je NATURU 2000 potrebné primerane prehodnotiť, alebo, ešte lepšie, úplne zrušiť (1).

B.3. Nejasné formulácie smerníc, ich zneužívanie proti oprávneným záujmom členských štátov EÚ a katastrofálne dôsledky týchto aktov

Texty smernice o vtákoch i smernice o biotopoch sú právnický nejasné. Sú teda formulované tak, že v kritických pasážach jednoznačný výklad neumožňujú. Inými slovami – či už náhodou alebo náročky, umožňujú aj výklad v neprospech členského štátu EÚ.

Plnenie jednotlivých článkov smerníc v členských štátoch EÚ je v praxi posudzované v konaniach EK proti nim úradníkmi DG Enviro. Toto posudzovanie pre existenciu tzv. ľudského faktora je v mnohých prípadoch subjektívne a občas dokonca v rozpore so zdravým rozumom.

Exemplárnym príkladom pre konanie EK voči postkomunistickému členskému štátu EÚ v rozpore so zdravým rozumom bolo konanie EK č. 4717/2007 proti Slovenskej republike za zásah do biotopu európskeho významu (biotop č. 9410 Smrekové lesy). Podľa EK boli týmito nezákonnými aktivitami fyto-sanitárne zásahy proti rozširovaniu podkôrnika smrekového v polomoch smrekových lesov vo Vysokých Tatrách a v Nízkych Tatrách v rokoch 2005-2007. K týmto polomom došlo v dôsledku víchrice koncom roka 2004.

Lenže - definície biotopov európskeho významu, ktorých názvy sú uvedené v prílohe I smernice o biotopoch sú odvodené z tzv. Palearktickej klasifikácie biotopov (Devillers P. a Devillers – Terschuren, 1993). V tejto klasifikácii biotopov však polom smrekového lesného porastu uvedený nie je. Polom smrekového lesa teda za biotop európskeho významu považovať nemožno. **Deklarovaný biotop (9410 Smrekové lesy), pre zasahovanie do ktorého viedla EK voči SR konanie č. 4717/2007, v daných lokalitách v inkriminovanom čase v skutočnosti teda vôbec nejestvoval.**

V dôsledku tohto vykonštruovaného konania EK voči SR bolo kvôli neasanovaniu kalamity podkôrnika smrekového v SR zbytočne zničených 70 000 ha smrekových lesov s celkovou environmentálnou škodou 6 710 000 000 eur (202 000 000 000 Sk) (!!!). Súčasťou týchto zničených lesov bolo aj 7 pralesov tvoriacich „rodinné striebro“ svetovej ochrany prírody.

Skutočná hodnota týchto pralesov sa samozrejme vyčíslit' nedá. EK konanie č. 4717/2007 proti Slovenskej republike zastavila v apríli 2009, ako inak, bez jediného slova vysvetlenia (či nebodaj - ospravedlnenia sa).

Konanie EK č. 4717/2007 voči Slovenskej republike (v dôsledku svojvoľného výkladu nejasného pojmu „biotop európskeho významu“ pracovníkmi DG-Enviro) za zásah do nejestvujúceho biotopu európskeho významu bolo teda ničím iným nie ako - škandalom. Podobnú odbornú „úroveň“ a podobnú „korektnosť“ majú aj niektoré rozsudky Európskeho súdneho dvora (ESD) v kauzách iných členských štátov EÚ.

B.4. Legislatívna neprieťahnosť smerníc v súčasnosti

V prípade porušenia ustanovenia smernice o vtákoch alebo smernice o biotopov členským štátom EÚ začne EK voči nemu konanie. Takéto konanie má dva stupne. Po ukončení druhého stupňa konania voči členskému štátu EÚ EK predkladá kauzu pred ESD. Rozsudkami ESD môžu byť členským štátom EÚ ukladané finančné sankcie. Tieto sankcie môžu mať na ekonomický a sociálny rozvoj postkomunistických členských štátov EÚ s nižšou úrovňou ekonomickej výkonnosti zničujúci vplyv. Napriek tomu musia postkomunistické členské štáty EÚ územia NATURA 2000 vymedzovať, vyhlasovať a ich ochranu trpieť. Deje sa tak na základe nekompromisného nátlaku EK a pod hrozbou finančných sankcií od ESD.

Obe smernice sa v histórii EÚ stali kvôli odporu majiteľov pozemkov v starých členských štátoch EÚ smernicami najhoršie aplikovateľnými. Po negatívnych skúsenostiach s aplikáciou oboch smerníc by tieto smernice v súčasnosti legislatívnym procesom EÚ neprešli.

B.5. Vplyv NATURY 2000 na ekonomické zaostávanie postkomunistických členských štátov EÚ

Smernica o vtákoch i smernica o biotopoch boli pôvodne koncipované ako politický nástroj pre riešenie nepriaznivého až katastrofálneho stavu prírody v tzv. starých členských štátoch EÚ, ktorý bol dôsledkom vývoja trvajúceho mnoho storočí. Smernice vstupovali do platnosti v období, kedy ekologicky hodnotné oblasti týchto štátov tvorili už len malý podiel ich plochy. Výkonnosť ekonomík starých členských štátov EÚ v tom čase však bola v porovnaní s východoeurópskymi členskými štátmi EÚ podstatne vyššia a ich základná hospodárska infraštruktúra (priemyselné zóny, železnice, diaľnice, produktovody a pod.) bola v podstate dobudovaná. Inými slovami – náklady na NATURU 2000 bolo v starých členských štátoch EÚ z čoho hradiť a NATURU 2000 na jej relatívne malých plochách tam bolo možné lokalizovať mimo základné oblasti hospodárskych záujmov štátov.

Vo väčšine postkomunistických členských štátov EÚ je situácia opačná. Sú to štáty na jednej strane s nízkou ekonomickou výkonnosťou a nedobudovanou infraštruktúrou (vzhľadom najmä na ich príslušnosť do sovietskeho bloku v rokoch 1945 až 1989). Na strane druhej sú to štáty s podstatne vyšším podielom ekologicky hodnotných oblastí. Doplácať na ochranu prírody „pre Európu“ tu nie je z čoho. Ekonomické zaostávanie postkomunistických členských štátov EÚ za tzv. starými členskými štátmi EÚ sa nevyrovnalo ani po ich vstupe do EÚ. Životná úroveň ich občanov je a dlho ešte bude nižšia, presnejšie povedané - niekoľkokrát nižšia.

Výrazný podiel na nízkej ekonomickej výkonnosti a nízkej životnej úrovni občanov postkomunistických členských štátov EÚ má a bude mať aj NATURA 2000.

B.6. Straty z prítomnosti území NATURA 2000 v dôsledku nerealizácie možných investícií

Podľa článku 2 ods. 3 smernice o biotopoch by mali opatrenia prijaté v súlade s touto smernicou „**brať do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky**“. Skutočnosť je však iná. Územia NATURA 2000 znamenajú pre majiteľov ich pozemkov ale aj iných obyvateľov týchto oblastí významné hospodárske obmedzenia a z nich vyplývajúce hospodárske a finančné straty. Finančné mechanizmy EÚ umožňujú časť z týchto strát nahradiť z jej rozpočtu (program rozvoja vidieka a pod.). Majitelia pozemkov postihnutých ich príslušnosťou k NATURA 2000 sa však k týmto náhradám dostávajú až po prekonaní značných administratívnych bariér a s niekoľkoročným oneskorením. Celkové hospodárske, sociálne i kultúrne straty postkomunistických členských štátov EÚ z titulu príslušnosti ich lokalít do NATURY 2000 však tento finančný mechanizmus ani zďaleka nenahrádza.

Najväčší podiel hospodárskych, sociálnych a kultúrnych strát postkomunistických členských štátov EÚ z dôvodu jestvovania území NATURA 2000 v nich tvoria totiž straty z nerealizácie možných investícií.

B.7. Príklady strát z nerealizácie možných investícií

Pre ilustráciu strát z nerealizácie možných investícií kvôli existencii územia NATURA 2000 uvádzame príklad oblasti v Slovenskej republike prebiehajúcej v smere západovýchodnom pozdĺž hrebeňov Západných Karpát medzi mestami Martin a Košice. Táto oblasť má potenciál pre rozvoj turistického ruchu porovnateľný so Švajčiarskom alebo Rakúskom. Tento potenciál bol za predchádzajúceho politického režimu samozrejme zanedbávaný a v súčasnosti je stále nevyužitý. V súčasnosti je rozvoj oblasti blokovaný prítomnosťou súvislej reťaze CHVÚ. Plocha tohto spojeného CHVÚ je 382 000 ha (!!!). Východná tretina dotknutého územia bola v 19. storočí hospodársky a kultúrne najrozvinutejšou oblasťou Uhorska. Vzdelanostná úroveň obyvateľstva je ešte napriek všetkému stále vysoká.

Dnes je v danej oblasti 30%-ná nezamestnanosť. Vystaňovalecťvo je tu väčšie, ako v časoch svetovej hospodárskej krízy v 30. rokoch 20. storočia. Potenciálny investor v oblasti dokáže dnes v priebehu niekoľkých sekúnd zistiť, že sa nachádza v CHVÚ a aj to, čo by ho tu preto čakalo. Z preventívnych dôvodov svoj zámer obyčajne reviduje a odchádza s ním tam, kde NATURA 2000 nie je. Ak sa napriek tomu rozhodne riskovať a v oblasti zostať, budú ho tu čakať náklady na projekty pre posudzovanie vplyvov investície na životné prostredie, ročné zdržanie kvôli procesu posudzovania vplyvov na životné prostredia a najmä jeho neistý výsledok.

Existenciou daného spojeného CHVÚ na ploche 382 000 ha teda Slovenská republika prichádza o investície do výchovy a vzdelania ľudí, ktorí sa kvôli nezamestnanosti museli z oblasti vystaňovať, alebo ktorí nepracujú, o výsledky ich práce, o dane od podnikateľov, ktorí boli nútení do oblasti neprísť alebo z nej odísť a o dane z miezd zamestnancov, ktorých by odídění podnikatelia boli zamestnali. Existenciou tohto CHVÚ nám pribudli zbytočné náklady na „žobračienky“ nezamestnaných.

Presnú kalkuláciu hospodárskych strát z nerealizácie možných investícií z titulu príslušnosti území do NATURY 2000 podľa vyššie uvedenej schémy zatiaľ v SR nikto neuskutočnil. Na takéto hospodárske, sociálne a kultúrne straty postkomunistických členských štátov EÚ z titulu existencie území NATURA 2000 EK neberie ohľad.

Na základe uvedeného je nutné konštatovať, že NATURA 2000 v postkomunistických členských štátoch EÚ je možno ochranou prírody pre Európu, ale určite najmä na náklady ich obyvateľov a na úkor ich životnej úrovne.

B.8. Povinná ochrana druhov a spoločenstiev ochranu nevyžadujúcich

Smernica o vtákoch a smernica o biotopoch a na ich základe transponované zákony postkomunistických členských štátov EÚ nielenže nerešpektujú ich súčasnú ekonomickú a sociálnu situáciu, ale nezohľadňujú ani špecifiká ich prírodných pomerov. Čítankovým

príkladom toho môžu slúžiť lesné porasty na Slovensku, ktorých hlavnou súčasťou je buk lesný. Tie tu zaberajú najväčší podiel plochy lesov. Výskyt bukových lesov sa dá na Slovensku považovať za bežný a ich perspektíva do budúcnosti za bezproblémovú. Napriek tomu je Slovenská republika povinná ich v rámci NATURY 2000 vymedzovať, územne chrániť a voči majiteľom pozemkov v nich primerané obmedzenia uplatňovať.

Zo SR by bolo možné uviesť desiatky podobných prípadov zbytočnosti ochrany. Týka sa to nielen spoločenstiev, ale aj druhov voľne žijúcich organizmov. Druhmi v SR bežne sa vyskytujúcimi sú napríklad fúzač alpský, roháč veľký, kunka červenobruchá alebo 17 druhov vtákov. V SR sme teda povinní v rámci NATURY 2000 chrániť nielen spoločenstvá a druhy s nepriaznivým ekologickým statusom, ale aj spoločenstvá a druhy s priaznivým ekologickým statusom, teda v ekologických podmienkach Slovenska ochranu nevyžadujúcich.

Postkomunistické členské štáty EÚ sú povinné v rámci NATURY 2000 pre Európu chrániť aj spoločenstvá i druhy organizmov, ktorých ochrana je tu vecne neopodstatnená.

B.9. Povinná ochrana spoločenstiev a druhov nepôvodných

Podľa článku 1 ods. 1 smernice o vtácoch sa smernica má týkať druhov voľne žijúcich vtákov, ktoré sa na území členského štátu vyskytujú **prirodzene**. Rovnako podľa článku 3 ods. 1 smernice o biotopoch sa má sieť území NATURA 2000 týkať spoločenstiev a stanovíšť druhov v rámci **prirodzeného areálu ich rozšírenia**.

Plochu Slovenskej republiky pôvodne takmer bezo zvyšku pokrývali lesy a mokrade. Stepi, polopúšte a púšte a druhy ich obývajúce sa tu nevyskytovali. Nepatrnú a v podstate len dočasnú výnimku z uvedeného tvorili iba pieskové náplavy v bezprostrednej blízkosti riek Morava a Dunaj. Stepné spoločenstvá a stepné druhy sa na územie SR začali sťahovať až po umelom odlesnení častí územia, ktoré začal uskutočňovať až človek pred asi 6000 rokmi. Medzi druhy stepí patrí napríklad orol kráľovský. Tento druh na územie SR prenikol až v roku 1950. Iným druhom stepí je sokol červenonohý, ktorý sa sem dostal iba v roku 1930. Druhmi stepí sú aj drop fúzatý alebo ľabtuška poľná (to je dokonca až druh polopúští).

Medzi stepné a nepôvodné spoločenstvá v SR patria napríklad aj nížinné a podhorské kosné lúky (6510) alebo panónske travinno-bylinné porasty na spraši (6250).

V Slovenskej republike sa však v rozpore s vyššie uvedenými ustanoveniami smerníc musia vyhlásovať územia NATURA 2000 aj pre spoločenstvá a druhy stepí a polopúští, teda také, ktoré sa tu vyskytujú iba v dôsledku pôsobenia človeka, teda neprirodzene.

B.10. Subjektívny výber druhov pre legislatívnu ochranu NATUROU 2000

Počet voľne žijúcich druhov organizmov na Slovensku sa odhaduje na 40 000. V rámci NATURY 2000 je však SR povinná chrániť iba 200 druhov. To predstavuje len 0,5 % z celkového počtu druhov. Na Slovensku teda ostáva 99,5 % druhov NATUROU 2000 nechránených. Tento pomer je aj v ostatných postkomunistických členských štátoch EÚ podobný.

Výber druhov pre ochranu NATUROU 2000 bol v EÚ uskutočnený pred vstupom postkomunistických štátov do nej. Bol vykonaný samozrejme bez skúmania otázky, či v nich pre ochranu v rámci NATURY 2000 nie sú medzi spoločenstvami alebo druhmi voľne žijúcich organizmov kandidáti vhodnejší.

Nezohľadnenie prírodných špecifik postkomunistických členských štátov EU koncepciou NATURY 2000 pri výbere druhov organizmov pre ochranu ju po stránke odbornej diskvalifikuje.

B.11. Náhodný výber druhov pre legislatívnu ochranu NATUROU 2000

Príprava oboch smerníc bola svojho času úlohou politickou a prebiehala preto v časovom strese. Smernice sú aj z toho dôvodu zaťažené desiatkami zásadných odborných chýb. V rokoch 2005-2008 sme v SR uskutočnili analýzu CHVÚ navrhnutých alebo už vyhlásených. V rámci tejto analýzy nej sa nám v CHVÚ SR podarilo identifikovať 18 diskvalifikujúcich odborných chýb.

Medzi odborné chyby NATURY 2000 patrí aj kľúč, podľa ktorého sa spoločenstvá a druhy v oboch smerniciach zaraďovali medzi chránené. Tento výber sa uskutočnil za stavu, kedy neboli známe nielen ekologické nároky veľkej časti z druhov na území EÚ žijúcich, ale dokonca ani úplný výpočet týchto druhov. Výber druhov medzi druhy chránené NATUROU 2000 nemožno preto považovať za reprezentatívny, ale iba za výber predčasný a vo svojej podstate za výber náhodný.

Založiť ochranu prírody 27 členských štátov EÚ na náhodnom výbere druhov pre osobitnú ochranu a zaťažiť ňou ich ekonomiky by malo byť dostatočným dôvodom na okamžité zrušenie oboch smerníc. Čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ na ochranu nereprezentatívneho výberu druhov pre NATURU 2000 je preto potrebné považovať za mrhanie verejnými prostriedkami EÚ.

B.12. Parazitovanie ochrany vtákov na celkovej ochrane prírody

Jednotlivé disciplíny prírodných vied prechádzajú za posledné desaťročia búrlivým vývojom. Ani jedna zo smerníc už nezodpovedá súčasným poznatkom. NATURA 2000 býva preto čoraz častejšie terčom kritiky špecialistov na jednotlivé skupiny druhov organizmov alebo na jednotlivé vedecké disciplíny. Najväčšia nespokojnosť odborníkov biologických vied je so smernicou o vtákoch. Uplatňovanie smernice o vtákoch sa v takýchto prípadoch definuje ako vyjadrenie neoprávnenej ochranárskej exkluzivity vtákov na úkor ostatných skupín druhov organizmov. Vtáky sú totiž vzhľadom na svoju schopnosť lietať najpohyblivejšou skupinou vôbec. Sú teda schopné riešiť svoje ekologické problémy v oblastiach svojho výskytu – odletom na vhodnejšie stanovišťa. Medzi ostatnými skupinami druhov organizmov sa totiž v porovnaní s vtákmi vyskytujú skupiny s výraznými biologickými hendikepmi a preto s podstatne horšími ekozozologickými statusmi (ide napríklad o niektoré nižšie taxonomické jednotky červov, pavúkovcov, podeniak, blanokrídlavcov, dvojkřídlavcov, motýľov, chrobákov, obojživelníkov, lišajníkov, machorastov a pod.) Dôvodom znevýhodnenia a tým ohrozenia týchto skupín organizmov môže byť malá pohyblivosť ich jedincov, niektorých zo životných štádií alebo diaspór, úzke rozpätie ekologických podmienok, ktoré sú schopné zniesť a podobne.

Podľa špecialistov zastávajúcich voči koncepcii NATURA 2000 kritický postoj je vzťah medzi ochranou vtákov určených smernicou o vtákoch a ostatnou ochranou prírody vzťahom parazitickým. Najschodnejším riešením danej situácie by malo byť zrušenie smernice o vtákoch a samozrejme aj zrušenie na jej základe vyhlásených CHVÚ.

- 8 -

B.13. Ochrana kormorána veľkého ako príklad parazitizmu ochrany vtákov na celkovej ochrane prírody

Ako príklad parazitizmu ochrany vtákov na celkovej ochrane prírody môžeme uviesť ochranu zimných populácií kormorána veľkého v štátoch strednej Európy. Zimné populácie druhu tu doteraz (v súčasnej dobe poľadovej a teda za posledných 10 000 rokov) nejestvovali. Vznikli tu iba v posledných desaťročiach ako priamy dôsledok ľudskej činnosti a sú v tejto oblasti neprirodzeným javom. Severské populácie kormorána veľkého pôvodne cez strednú Európu na svoje zimoviská v Stredozemí iba tiahli. Vzhľadom na charakter vodohospodárskych úprav veľkých vodných tokov, ktoré boli v priebehu 20. storočia v tejto oblasti uskutočnené a nepredpokladali ekologické nebezpečenstvo pôsobenia tohto druhu (ten sa tu vtedy v zime ešte nevyskytoval) a vzhľadom na významný nárast veľkosti severskej populácie druhu, nastal

v posledných dvoch desaťročiach zásadný obrat. V súčasnosti na území Českej republiky pôsobí v zime **ekologickú devastáciu vodných ekosystémov** na stovkách hektárov umelých i prirodzených vodných plôch približne 12000 kormoránov, kým na Slovensku je to 9000 jedincov tohto druhu. Oba štáty pod Damoklovým mečom smernice o vtákoch túto devastáciu musia trpieť.

Uvedené sa v skratke dá opísať ako „**ochranou prírody k jej zničeniu**“. Prirodzené podmienky pre odsun zimných populácií kormorána veľkého na ich pôvodné zimoviská na pobreží Stredozemného mora by sa v SR dali zabezpečiť iba likvidáciou ich zimných stanovišť vytvorených človekom, teda odstránením všetkých vodohospodárskych diel (priehrad a ochranných hrádzí vodných tokov). Tým by sa vodné toky vrátili k svojim prirodzeným režimom, neumožňujúcim vznik podmienok pre zotrvávanie zimných populácií kormoránov v tejto oblasti. Vodný tok s prirodzeným režimom totiž umožňuje rybám zimovať v tmavých hlbčinách krytých ľadom. Ryby sú v takýchto lokalitách pre kormorány nedosiahnuteľné. Hlboké jamy sa na vodnom toku s prirodzeným režimom vytvárajú počas jeho divočenia v čase záplav. Návrat vodných tokov SR k ich pôvodným režimom by však bol podmienený znížením počtu jej obyvateľov, zrejme vyst'ahovaním, zo súčasných 5,3 miliónov na asi 3 milióny. Absurdnosť takéhoto riešenia problému a aj samotnej situácie je očividná.

Riešením problému parazitizmu ochrany kormorána veľkého na celkovej ochrane prírody by malo byť zrušenie ochrany letných populácií druhu na pobrežiach Severného a Baltského mora a zimných populácií druhu na území štátov strednej Európy. Riešením ešte lepším by bolo úplné zrušenie smernice o vtákoch.

B.14. Efektívna ochrana biodiverzity návratom dnešnej civilizácie do stredoveku alebo do praveku (paleolitu)???

Hlavným cieľom NATURY 2000 má údajne byť ochrana biodiverzity. Hlavnú príčinu úbytku biodiverzity v členských štátoch EÚ však NATURA 2000 ani neidentifikuje, ani nerieši a riešiť ani nemieni. Hlavnou príčinou úbytku biodiverzity sú tu totiž v prvom rade dôsledky priemyselnej revolúcie – intenzifikácia hospodárenia na pôde a jeho veľkoplošnosť. To je proces, ktorý sa začal na základe vedeckého, technického a technologického pokroku už pred 200 rokmi, teda okolo roku 1800.

Ďalšou z príčin úbytku biodiverzity je značná zotrvačnosť prírodných procesov. Dnešné vymretie druhu vôbec nemusí mať príčinu v súčasnosti. Mohlo byť spôsobené zmenou ekologických podmienok, zmenou technológie pestovania poľnohospodárskej plodiny, zavedením nového osevného postupu, uvedením novej chemikálie na trh, zmenou organizácie pôdneho fondu a pod. pred 2, 20 alebo 200 rokmi.

Skutočné podmienky pre návrat biodiverzity v členských štátoch EÚ by vznikli iba návratom k neefektívnej ručnej práci v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve, k pastevnému chovu hospodárskych zvierat, k využívaniu pot'ahov v poľnohospodárstve a v doprave, k maloplošnosti parciel poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu, k pôvodnému režimu vodných tokov a najmä k oligotrofnosti stanovišť nezaplavovaných území. Súčasná životná úroveň obyvateľov Európy by sa preto musela prepadnúť pod úroveň roku 1850 a počet jej obyvateľov by musel klesnúť na 1/10 počtu súčasného. Na takúto zmenu kvality života dnes v Európe dobrovoľne jej obyvateľstvo nepristúpi.

B.15. NATURA 2000 ako propagandistický trik Európskej komisie

NATURA 2000 sa jej zástancami, predovšetkým mimovládnyimi organizáciami, prezentuje ako veľký úspech európskej ochrany prírody. Toto tvrdenie je zo zorného uhla výsledkov

ochrany prírody v SR iba propagandistickým trikom. Z pozície svetovej alebo európskej ochrany prírody sa toto tvrdenia javí iba ako polopravda.

NATURA 2000 nie je jedinou koncepciou ochrany prírody ani na svete a ani v Európe. Každý členský štát EÚ mal pred pristúpením na koncepciu NATURA 2000 desiatky rokov vlastný systém ochrany prírody, prirodzene s výsledkami rôznej kvality. Korene týchto systémov siahajú až do polovice 19. storočia a ak vezmeme do úvahy existenciu šľachtických a kráľovských zverníc, tak aj omnoho hlbšie. Napríklad lokalitou s najväčšou populáciou zubra hrivnatého na svete do roku 1915 bola zvernica ruského cára v Biauoviežskom pralesi. Inštitucionálna ochrana prírody má v Českej republike 160 ročnú históriu a na Slovensku históriu 98 ročnú. Na Slovensku sme pred vstupom do EÚ mali lesnatosť územia 42 %, lesy s drevinovým zložením blízky pôvodnému, 70 pralesov a tri druhy veľkých predátorov (medveď hnedý, vlk dravý a rys ostrovid) v súvislých areáloch rozšírenia. K týmto výsledkom reálnej ochrany prírody sa SR teda dopracovala samozrejme dávno pred pristúpením na koncepciu NATURA 2000.

To sú parametre, ku ktorým sa staré členské štáty EÚ napriek svojim územiám NATURA 2000 ani len nepribližujú a v prípade slovenských pralesov sa k nim nepriblížia zrejme nikdy.

B.16. Koncepcia NATURA 2000 a iné koncepcie ochrany prírody

Koncepcia ochrany prírody NATURA 2000 nie je jedinou koncepciou ochrany prírody v Európe.

Jednou z platných koncepcií ochrany prírody v Európe je **Európsky dohovor o krajine (EDoK)**. Ten vznikol na pôde Rady Európy v roku 2001 a vznikol aj ako výraz odbornej i občianskej nespokojnosti s obsahom a najmä násilným presadzovaním NATURY 2000.

V zásadnom metodologickom protiklade s koncepciou NATURY 2000 je aj československý systém ekologických sietí, inak povedané **územný systém ekologickej stability (ÚSES)**. Tento systém na rozdiel od NATURY 2000 spojitosť populácií voľne žijúcich druhov organizmov vyriešenú má.

Koncepcia ÚSES sa stala v roku 1992 jedným z dvoch podkladov pre koncepciu **európskej ekologickej siete – EECONET**. Túto sieť definovala a odporúča (teda nenariaduje) štátom Európy Rada Európy.

Oba systémy ochrany prírody, teda EDoK a ÚSES sa v porovnaní s koncepciou NATURA 2000 javia, pokiaľ ide o samotnú ochranu biodiverzity, ako účinnejšie.

B.17. Legislatívne „nášľapné míny“ v smernici o vtákoch i v smernici biotopoch

V smernici o vtákoch i v smernici o biotopoch sa nachádzajú formulácie právnicko alebo vecne neurčité a preto proti oprávneným záujmom postkomunistických členských štátov EÚ potenciálne zneužiteľné.

Medzi spoločenstvá chránené NATUROU 2000 sú zaradené aj spoločenstvá na území postkomunistických členských štátov EÚ bežné (trvalé trávne porasty od zaplavovaných až po vysokohorské, dubové alebo bukové lesy a pod.). Medzi prioritné druhy sú zaradené aj druhy s rozsiahlymi individuálnymi areálmi (areál medveďa hnedého môže mať až 3000 ha).

NATURA 2000 je výberom druhov organizmov a spoločenstiev medzi chránené (aj takých, ktoré žiadnu ochranu fakticky nepotrebujú,) v skutočnosti nastavená tak, že **ak to bude EK potrebovať a uzná to za vhodné, bude môcť s využitím článku 5 smernice o biotopoch a článku 3 ods. 1 smernice o vtákoch v postkomunistických členských štátoch EÚ proti vôli ich občanov a ich štátnych orgánov uzákoníť územnú ochranu v rámci NATURY 2000 na 90-95 % ich plochy. To znamená všade okrem intravilánov obcí.**

Príkladom pre uvedené môže byť prioritný druh medveď hnedý. Mimochodom, v Rumunsku usmrtili jedince tohto druhu ročne v priemere štyroch ľudí. V prírode sa medveď hnedý

vyskytuje v širokom spektre stanovišť od tundry cez tajgu, listnatý les až po step. To znamená, že za jeho potravný biotop je možné považovať nielen hospodárske lesy alebo trvalé trávne porasty kultúrnej krajiny postkomunistických členských štátov EÚ, ale aj plochy ornej pôdy osiatej poľnými plodinami (ekologicky to je kultúrna step), vinohrady alebo sady. V SR sa medvede do sadov, vinohradov (obce Čajkov, Nová Dedina, Devičany a Pezinok pod Štiavnickými vrchmi) a na parcely ornej pôdy osiate obilovinami alebo repou už dávno chodia kŕmiť.

V prípade takéhoto (a možného) výkladu vyššie uvedených ustanovení oboch smerníc Európskou komisiou a nadmerného podielu území NATURA 2000 v dôsledku jej krokov by sa územia postkomunistických členských štátov EÚ premenili na skanzeny. Ich obyvatelia by museli žiť zo „žobračieniek“, alebo, tí ambicióznejší, by sa vystaňovali. Tušíme, že by tak uvoľnili „Lebensraum“ pre iných občanov EÚ.

B.18. Vecne neoprávnené vymedzovanie a vyhlasovanie území NATURA 2000

EK si v SR vyššie uvedený postup (vecne neoprávnené vymedzovanie NATURY 2000) už odskúšala. V SR sa na nátlak EÚ niektoré CHVÚ museli vyhlásiť bez vtákov a iné zasa bez biotopov vtákov. CHVÚ bez deklarováných druhov vtákov v SR sú napríklad CHVÚ Sysľovské polia (1900 ha), CHVÚ Lehnice (2700 ha), CHVÚ Ostrovné lúky (8300), CHVÚ Úľanská mokraď (22 000 ha) a iné.

Neexistujúceho dropa fúzatého v CHVÚ Sysľovské polia si bol osobne pozrieť aj veľvyslanec USA v SR. CHVÚ pre dropa videl, dropa však samozrejme nie, ale v ňu asi uveril.

CHVÚ bez biotopov pre kritériové druhy vtákov zaberajú dnes v nížinách SR 160 000 ha ornej pôdy. Táto plocha predstavuje 11 % všetkej ornej pôdy v tomto štáte (!!!).

Iným prípadom absurdnosti vymedzovania NATURY 2000 v SR je koridor pre úsek diaľnice Turany-Hubová. Tento koridor je v územnoplánovacej dokumentácii SR rezervovaný už 70 rokov. Napriek tomu boli doň vymedzené ÚEV Veľká Fatra a ÚEV Malá Fatra. ÚEV rovnakej kvality mohli pritom byť vymedzené na stovkách iných lokalít, ktoré sú dodnes nie územne chránené. Slovensko zatiaľ nemá dobudované diaľničné spojenie medzi západom a východom štátu a aj v dôsledku toho má východnú polovicu svojho územia hospodársky paralyzovanú. V roku 2010 bola výstavba rozostavaného úseku diaľnice Turany-Hubová prerušená a stavebná firma vykonávajúca výstavbu úseku musela prepustiť 1000 zamestnancov.

Príkladom absurdnosti vymedzovania územia NATURA a najmä jeho dôsledkov môže slúžiť CHVÚ Bzenecká doubrava-Strážnické pomoraví v Českej republike. Tu sa uvažuje o trasovaní cestnej komunikácie podzemným tunelom (popod takmer absolútnu rovinu).

Uvedené príklady dokazujú, že NATURA 2000 v SR ako jednom z postkomunistických členských štátov EÚ (ale napríklad aj v Českej republike) je v skutočnosti Kocúrkovom.

B.19. NATURA 2000 ako základ pre stavbu peňazovodu do Bruselu

Európska komisia prostredníctvom svojho DG Enviro používa na dosiahnutie svojich cieľov na Slovensku (čo najväčší podiel území NATURA 2000 a čo najväčšie reštrikcie pre SR) aj niektoré mimovládne organizácie (NGO) pôsobiace na jeho území. Tieto NGO tu teda pôsobia ako **trójske kone**. Spomínané NGO (s výnimkou jednej) v skutočnosti žijú iba na základe kamuflovaných LIFE-projektov financovaných z rozpočtu EÚ. Svoje žiadosti o LIFE-projekty zasielajú uvedené NGO pre EK v zásade tak, aby sa ich údajne kladné výsledky dali len ťažko objektívne vyvrátiť. Početnosť populácie orla kráľovského alebo orla kriľavého po skončení LIFE-projektu na tak rozsiahlych územiach sa dá len ťažko určiť presne, najmä ak počiatkový stav populácií týchto druhov si určuje sama NGO a EK ho v podstate ani nemá ako skontrolovať.

System schvaľovania LIFE-projektov urcila EK tak, že umožňuje jeho schválenie aj napriek zásadnému nesúhlasu Slovenskej republiky. System fungovania LIFE-projektov teda v podstate umožňuje vydržiavanie NGO použiteľných pre zámery EK.

Doteraz EK viedla voči SR štyri konania, všetky na základe podnetov slovenských NGO. V NATURE 2000 na Slovensku sú v skutočnosti pripravené desiatky „nášľapných mín“. Príkladom „nášľapnej míny“ je povinné vyhlásenie CHVÚ bez deklarovaného druhu vtáka, teda bez toho, aby tam prítomnosť tohto druhu bola objektívne dokázaná. CHVÚ aj takéhoto druhu navrhujú v SR NGO a SR ich musí na nátlak EK vyhlasovať. Načasovanie výbuchov týchto „nášľapných mín“ je potom už len v rukách NGO a EK. Alebo naopak, v rukách EK a NGO.

V prípade udelenia pokút od ESD za údajné porušenie európskej legislatívy v dôsledku vyššie uvedených a podobných káuz sa NATURA 2000 v členskom štáte EÚ v podstate stáva jedným zo stavebných kameňov „peňazodu“ z členského štátu EÚ do Bruselu.

B.20. Dvojaký meter Európskej komisie pri presadzovaní koncepcie NATURA 2000

Naše podozrenie z nespravodlivého prístupu EK voči postkomunistickým členskými štátom EÚ pri presadzovaní koncepcie NATURA 2000 potvrdzuje aj jej faktická nečinnosť voči starým členskými štátom EÚ v prípade obnovy spoločenstiev európskeho významu alebo stanovíšť druhov európskeho významu tam, kde tieto boli zničené alebo sa nachádzajú v nepriaznivom stave ochrany. Možnosť takejto obnovy je zakotvená napríklad v článku 2 ods. 2 a v článku 3 ods. 1 smernice o biotopoch. Obnova spoločenstva je pritom možná napríklad zatrávením pôvodnými druhmi bylín a tráv alebo zalesnením pôvodnými druhmi drevín, reštitúciou pôvodných druhov rastlín a živočíchov a pod..

Takáto obnova spoločenstiev nie je pritom náročná ani finančne a ani organizačne. Ibaže by narazila na patričný konzervativizmus majiteľov postihnutých pozemkov a na ich odpor a tento odpor by bol pravdepodobne silnejší ako v postkomunistických členskými štátoch EÚ. Obnove biodiverzity EÚ by veľmi pomohlo napríklad zalesnenie 10-20 % poľnohospodárskej pôdy v Holandsku, Írsku, Veľkej Británii, Dánsku, Belgicku a vo vnútrozemí Španielska. Namiesto obnovy pôvodných spoločenstiev sa voľné poľnohospodárske pozemky v starých členskými štátoch EÚ nechávajú ležať ladom a farmárom sa za to vyplácajú náhrady.

Naše podozrenie z nezáujmu EK o skutočnú obnovu biodiverzity starých členských štátov EÚ potvrdzuje aj jej nulový záujem o dovoz prebytočných jedincov zo slovenskej populácie medveďa hnedého do voľnej prírody týchto štátov. Na našu ponuku spred 5 rokov na úrovni ministrov životného prostredia členských štátov EÚ nereagoval nikto.

B.21. NATURA 2000 a najnovšie svetové inventúry skupín druhov organizmov

Na tomto mieste je nutné uviesť, ako vychádzajú svetová, európska a národné koncepcie ochrany prírody z konfrontácie s poslednými výsledkami svetovej vedy. Svetová koncepcia ochrany prírody, ktorú presadzuje IUCN desiatky rokov, ale aj koncepcia NATURY 2000 utrpeli vo svojej odbornej povesti od roku 2005 vážne trhliny. IUCN odporúčala vládám štátov vyhlasovať národné parky v miestach „horúcich bodov“ biodiverzity („hot spots“) a to na základe predpokladu, že kde je druhov veľa (kde je biodiverzita vysoká), tam sú prítomné aj druhy ohrozené vyhynutím (endemity). Ukázalo sa, že uvedený predpoklad bol nesprávny.

V roku 2005 uverejnil **David Orme** výsledky svetovej inventúry rozšírenia druhov vtákov – so šokujúcimi závermi. **Z inventúry Davida Orma vyplýva, že na svetovej úrovni biodiverzita a endemizmus u vtákov navzájom nesúvisia.** Od roku 2005 boli preto uskutočnené svetové inventúry aj iných skupín organizmov - s podobnými závermi.

Z uvedeného je zrejmé, že národné parky v mnohých štátoch sveta, vymedzené podľa metodík IUCN, sú vymedzené nesprávne - čiže zbytočne. To je samozrejme škandál. Spomenuté závery Orma a iných sa budú pravdepodobne týkať aj území NATURA 2000.

V posledných rokoch sa hromadia vedecké poznatky, ktoré vrhajú zlé svetlo na svetové i európske koncepcie ochrany prírody aj z iných uhlov pohľadu. Jedným z nich je poznatok o skutočných príčinách vyhynutia megafauny počas poslednej doby ľadovej. Nezapríčinili ho klimatické zmeny, ako sa donedávna predpokladalo, ale paleotolický človek a jeho lovecká účinnosť a najmä lovecká nenásytnosť. Z toho vyplýva, že prirodzenou súčasťou našej prírody i prírody všetkých ostatných štátov nachádzajúcich sa v polárnom, miernom a subtropickom podnebnom pásme Zemegule by mala byť aj megafauna. Keďže megafauna súčasťou dnešnej prírody nie je, aktuálna príroda v daných oblastiach je len karikatúrou prírody pôvodnej a ochrana takejto karikatúry je v podstate iba ilúziou ochrany prírody.

Vzniká samozrejme otázka, aká je efektívnosť nákladov vynakladaných na udržiavanie ilúzie. Prvou a zatiaľ aj poslednou oblasťou na svete, kde dochádza k pokusom o vedomú reštitúciu pôvodnej megafauny (od roku 1988) a kde teda koncepcia ochrany prírody znesie najvyššie vedecké kritériá a preto má vecné opodstatnenie, je rozsiahla rezervácia v údolí rieky Leny v ďalekovýchodnej oblasti Ruska.

EK zatiaľ na všetky uvedené vedecké spochybnenia koncepcie NATURA 2000 nereagovala a na tejto koncepcii naďalej trvá.

B.22. „Drang nach Osten“ prostredníctvom NATURY 2000 (???)

Vzhľadom na desiatky vážnych odborných a právnických nedostatkov koncepcie NATURA 2000 máme vážne podozrenie, že skutočným cieľom NATURY 2000 v postkomunistických členských štátoch EÚ nie je ochrana prírody a ani ochrana biodiverzity. Prax EK a ESD voči postkomunistickým členským štátom EÚ je pri presadzovaní NATURY 2000 navidomoči nespravodlivá (najmä v prípade Slovenska, Slovinska, Rumunska a Bulharska).

NATURA 2000 je v skutočnosti pravdepodobne iba zámenkou na presadzovanie hospodárskych záujmov ekonomicky silných štátov EÚ (Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Holandsko) v postkomunistických členských štátoch EÚ (2). Ekonomicky silné štáty EÚ s výnimkou Nemecka sú zrejme nie náhodou aj bývalými koloniálnymi mocnosťami. Isté kruhy v nich majú aj zodpovedajúce skúsenosti s koncipovaním, uzatváraním a presadzovaním nespravodlivých legislatívnych aktov alebo zmlúv. NATURA 2000 vytvára pre ňou postihnuté oblasti v postkomunistických členských štátoch EÚ v skutočnosti mimotrhové hospodárske prekážky. Tým vlastne podstatne znižuje pre tieto oblasti a jej obyvateľov ich konkurencieschopnosť na svetových trhoch.

Oblasti postihnuté v postkomunistických členských štátoch EÚ NATUROU 2000 čaká najprv schudobnenie a potom vyludnenie (3). Hodnota pozemkov tu podstatne klesne. Nepomerne bohatší občania starých členských štátov EÚ tieto pozemky budú môcť potom skúpiť. Tento proces sa v postkomunistických členských štátoch EÚ už začal a v krátkom čase sa naplno rozbehne. To je v podstate nič iné nie ako starý známy „Drang nach Osten“ – pod iným názvom.

B.23. Možné riešenie nesúladu smernice o vtákoch a smernice o biotopoch s inými zdrojmi práva Európskej únie

Dôsledky súčasnej svetovej finančnej a ekonomickej krízy v EÚ ukázali, že EÚ nemá voči takýmto vplyvom zvonka účinné obranné mechanizmy. Väčšina štátov EÚ v dôsledku tejto krízy schudobnela a niektoré sa dokonca ocitli na prahu štátneho bankrotu. Rozpočet EÚ na základe vôle Veľkej Británie, Nemecka a Francúzska uplatnenej v roku 2010 sa ale do roku 2021 nebude zvyšovať. Jeho výdavky sa však určite zvýšia (na euroval, na príspevky nedávno pristúpivšiemu a chudobnému Bulharsku a Rumunsku a pod.). Očakávané škrty v rozpočte EÚ zrejme neobídu ani NATURU 2000. Z toho vyplýva, že reštrikcie z NATURY 2000 pre postkomunistické členské štáty EÚ sú v blízkej budúcnosti isté, kým náhrady za obmedzenia z nej v uvedenej súvislosti istými už dnes nie sú.

Vo svetle uvedených skutočností je zrejmé aj to, že smernica o vtácoch i smernica o biotopoch nie sú v súlade nielen s objektívnymi potrebami európskej ochrany prírody a s hospodárskymi sociálnymi a kultúrnymi požiadavkami obyvateľov EÚ, ale ani s inými primárnymi alebo sekundárnymi zdrojmi práva EÚ.

V prípade dokázaného nesúladu oboch smerníc s jedným alebo viacerými zdrojmi práva EÚ dáva jej právny systém možnosť nápravy. Napadnutý zdroj práva EÚ je možné na základe novo zistených skutočností novelizovať alebo aj zrušiť. EÚ má k dispozícii inštitúcie a mechanizmy potrebné na vykonanie takýchto legislatívnych zmien. Tento proces môže začať nielen z vnútorného podnetu ale aj na základe podnetu zvonka, v danom prípade teda z postkomunistického členského štátu Európskej únie. Občania Európskej únie majú v zásade možnosť sa svojich práv aktívne domáhať a aj ich presadiť.

C. Záver

Ochranu prírody a ochranu biodiverzity zvlášť považujeme za základnú povinnosť civilizovaného štátu. Povinnosť ochrany biodiverzity vyplýva napríklad z Dohovoru o biologickej diverzite z Rio de Janeiro (1992), ku ktorému Slovenská republika pristúpila. Pristúpili k nemu i iné postkomunistické členské štáty EÚ.

Slovenská republika dosiahla pred svojím vstupom do EÚ v rámci štátnych útvarov, kam vtedy patrila a aj v ére svojej štátnej samostatnosti na poli ochrany prírody výrazné úspechy. Medzi najvýraznejšie patrí napríklad zachovanie pôvodných populácií veľkých predátorov v súvislých areáloch s najvyššími nárokmi na ich individuálnu veľkosť (medveď hnedý, rys ostrovid a vlk dravý). Pre porovnanie – nič podobného nevidujeme v iných oblastiach EÚ, napríklad v oblasti Alp, hoci tam sú prírodné podmienky pre udržanie populácií týchto druhov ešte príhodnejšie ako v Karpatoch.

Spolu s Českou republikou sme na Slovensku začiatkom 90. rokov 20. storočia pristúpili na vymedzovanie a budovanie ekologických sietí (inak povedané územného systému ekologickej stability). To bol akútny problém predovšetkým hospodársky príliš intenzívne využívaných území nížin a pahorkatín, najmä kvôli výrobe potravín v rámci zabezpečenia potravinovej bezpečnosti štátu. Udržiavanie ekologických sietí rieši to, čo NATURA 2000 riešiť nedokáže, napríklad dostatočnú veľkosť populácií druhov a ich genetickú bezpečnosť alebo spojitosť areálov druhov, výmenu genetických informácií medzi populáciami a podobne. Dnes máme v SR tieto siete vymedzené v stovkách katastrálnych území obcí.

Vzhľadom najmä na vyspelosť tunajších lesníckych aplikovaných vied sa nám na Slovensku donedávna podarilo zachovať aj 70 pralesov alebo pralesovitých lesných porastov. Takéto lokality sú pre základné i aplikované vedy aj pre samotnú prax potrebné ako referenčné plochy. Paradoxom je, že o jednu desatinu z nich sme nenávratne prišli v rokoch 2004-2010. Prišli sme o ne práve vďaka tancom európskeho slona v slovenskom porceláne, teda konkrétne vďaka krátkozrakému konaniu EK č. 4717/2007 voči SR za zasahovanie do biotopov európskeho významu. V skutočnosti tam totiž nielenže k žiadnemu zasahovaniu nedošlo, ale tam dokonca ani žiadny biotop európskeho významu nebol.

V ochrane prírody sa Slovenská republika v praxi starých členských štátov EÚ v podstate nemá čomu učiť. Na účinnosť ochrany prírody máme v Slovenskej republike s EK rozdielne názory a vzhľadom na naše výsledky a stav prírody v starých členských štátoch EÚ ich máme oprávnené. Týka sa to aj NATURY 2000. V Slovenskej republike máme teda zavedené a v praxi odskúšané účinnejšie metódy ochrany biodiverzity, ako je schopná zabezpečiť NATURA 2000, presadzovaná u nás Európskou komisiou pod hrozbou sankcií od ESD.

Z uvedeného samozrejme nevyplýva, že by v ochrane prírody alebo v ochrane biodiverzity Slovenskej republiky neboli žiadne problémy. Takýmito problémami sú napríklad

rozširovanie agáta bieleho do porastov dubín, rozširovanie javorovca jaseňolistého a invázných druhov bylín do lužných stanovišť, neprítomnosť niektorých pôvodných druhov kopytníkov v chránených územiach a podobne. Tieto problémy teda sú, sú ich desiatky až stovky, ale NATURA 2000 ich riešiť nemôže a ani ich riešiť nechce.

Poznámky

1/ Téza EK o rozšírení NATURY 2000 a sprísnení jej ochranných podmienok v členských štátoch EÚ po 29 rokoch aplikácie smernice o vtákoch a po 16 rokoch aplikácie smernice o biotopoch hovorí v podstate o tom, že NATURA 2000 sa v praxi neosvedčila a preto ju treba sprísniť. To občanom postkomunistických štátov neodbytné pripomína podobne gradovanú tézu stalinistického režimu ZSSR v 30. až 50. rokoch 20. storočia. Bola to téza o zostrovaní triedneho boja. Čím viac triednych nepriateľov bolo týmto režimom fyzicky zlikvidovaných, tým musel byť podľa zvrátanej logiky jeho ideológov triedny boj silnejší a vyžadovať stále nové obete. Aj na základe tejto tézy zahynulo v ZSSR násilnou smrťou 70 miliónov väčšinou nevinných ľudí. Takáto logika logikou samozrejme nie.

2/ Z ilúzií o spravodlivosti v rukách politických predstaviteľov Nemecka, Francúzska, Veľkej Británie a Holandska nás môže vyviesť osud národov Juhoslávie za posledných 20 rokov. Juhoslávia ako prosperujúci komunistický štát bola po roku 1990 z ich iniciatívy a v dôsledku vnútorných vojen rozbitá na niekoľko malých štátov. Výsledkom tohto delenia boli obrovské hospodárske škody a desiatky tisíc mŕtvych. Vrcholom všetkého však je škandalózna podpora predstaviteľov týchto štátov albánskemu režimu v srbskej provincii Kosovo, hoci o ňom dobre vedeli, že tento režim na nealbánskom obyvateľstve vo veľkom uskutočňuje praktiky porovnateľné s kanibalizmom.

3/ Porovnanie podielov území NATURA 2000 v niektorých starých členských štátoch EÚ a postkomunistických štátoch:

CHVÚ:

Írsko	2,9 %	Slovensko 28,5 %
Dánsko	5,9 %	Slovinsko 23,0%
Veľká Británia	6,3 %	Bulharsko 20,4%

ÚEV:

Veľká Británia	6,8%	Slovinsko 31,4 %
Francúzsko	8,5%	Bulharsko 29,6 %